ספר הקנה — סוד השחיטה חיות ובהמות

סוד השחיטה חיות ובהמות.

וגם אמר וזבחת מבקרך וצאנך כאשר צויתיך ונתעוררו חז"ל לומר שנצטוה משה בע"פ בכל דיני שחיטה, וע"כ אמר שאול ושחטתם בזה ואכלתם ונראה שציוום בע"פ, ועתה שמע בני מה עושים השוחטים לוקחים הסכין ביד רמה ועומדים על הבהמה בקומה זקופה והבהמה מוטה עצמה ומוסרת עצמה כי אין כח בידה, ואותו האכזר אינו מביט בבכית הבהמה אבל הוא מביט בנשים ובהדיוטות, ראינו שאני הרב הגדול שקול אני כסמא"ל לוקח נפשות ואחר רואה המנות לו ומנענע זנבו ושמח בהם ואשתו מקבלתם בסבר פנים יפות ומתיהרות בשכינות ראו מעלתינו ומעלת הרב הגדול גדול מסמא"ל כה יחיו וכה יאריכו ימים אם לא תביאם מעלתם לישמע גם הם כמותם, כי הבט וראה כמה גדול היה רבינו הקדוש ועל שלא רחם על עגל הוסר ביסורין קשים ותורתו לא הגין עליו.

ומה דברים גדולים רמז שאול במלת בזה כי ידע שדין החלוף ממקום הזהב מצפון זהב יאתה מצפון תפתח הרעה והוא פחד יצחק, ודין החזרה והמחילה ממדה הנקראת ז"ה והוא יסוד, והנה שאול ציוום להיותם ראויים ובקיאים להוציא הנפש ההוא מהזהב ולהביאה ביסוד שכן אותיות בז"ה זה"ב, וע"כ י"ב בדיקות חשבון ז"ה המתגלגל י"ב הויות שזה הוא היסוד הנקרא יהוה, ואמר להם בז"ה מצטייר ד"ו ז' ד"י העולה א"ל א"ל ה' ויאר לנו הכוונה אם אתם ראויים להעלות הנפש ההיא במדה הנקרא ז"ה תזכו לקבל נפשיכם מאור האל, ואם לאו תתחברו באל אחר כי חטאתם בשם בן ד' אותיות ובה' חומשי תורה שכן ד"ו ז' ד"י עולה כ"ו ה' שהתורה מכ"ו נתנה, וגם אמר להם דעו כי זה במילואו הזה זי"ן ה"ה הנעלם י"ן ה' עולה ס"ה ועם ג' אותיות הנעלמים עולה ס"ח כנגד ס"ח אלפי"ן שבעשרת הדברות, וכל הנפשות העתידות לבא בעולם עד סוף כל השמטות כולם היו במעמד הר סיני, וע"כ פרחה נשמתם של ישראל ועלו במעמד ההוא לכן תזהרו פן תהרגו הנפש ההוא שגם היא שמעה בהר סיני עשרת הדברות אשר בתוכם ס"ח אלפי"ן כי אין ספק שבקר וצאן שהיו נמצאין, אז במתן תורה נהנו מטל התחייה, גם אמר זה הוא כסף הוא יהו"ה מלא רחמים ואהבת לרעך ברחמים כמוך, שכן זה בא"ת ב"ש ז"ע ה"צ הרי עץ ועולה כסף בגימ' הוא יהו"ה י' פ' ה'' פעמים י' ו' פ' ה' ה' פעמים ו' ובאמת בני כאשר תרבע ז' פעמים ז' ה' פ' ה' עולה ע"ד ה' המצוה ליזהר מזו המדה ושאול מלך ישראל שבדק הסכין ונתן בידם לשחוט חלילה חלילה לא עשה זה הדבר שהרשה אותם אם לא שלמדם תחלה כל ענין עיקר ידיעתם שלא יכשלו דאם כן שאמר להם לשמוע די לומר ושחטו בזה, ואם תבין כי הדיוט ששולח לכלות בעל חי מה נזק עושה לנפשו היה בוחר שהיה נטבע בנהר כאשר ארז"ל חש"ו והדיוט ששחטו בפני היודעים שחיטתן כשירה, ואין לדקדק בזה כי בא"י במלכותם לא היו אוכלים אותו והדין עמהם שהטהור שהזה טהור והטמא שהזה טמא, אוי לכם בעלי הגאוה המתגאים בית גאים יסח ה' שאינכם חוששין לדקדק במצותיו ואפי' כחוט השערה, ואומר לך בני עד היכן העונש מגיע שהנותן בהמה או חיה או עוף למי שאינו יודע לשחוט כאלו הוא נשחט ע"י גוים והבשר אסור, ואף אם נשחט בפני היודע כאשר תשמע הסוד בסדר התלמוד, א"ל ר' והלא ר' חייא נפל ליה יניבא בכתניה אתא ושאל לר' וא"ל זיל אייתי עוף וטריף אחנותא דמיא ומרחא ריחא ונייח והאיך לא ריחם, א"ל ב' הכי אמר ליה זיל אייתי עוף שראוי לקבל דין טרפות ושחיטה כענין זה הזדמנות הטרפות בשחיטה וטרוף ליה ושחוט לי, כי בימי ר' חייא היו מכירין כל דבר והנה עתה אחר שהתיר הבשר לאנשים ראויים והראה להם הדרך איך ישחטם באופן שאם יאכל שלא יכנוס טומאה והנעה בכסא המלך ואמר וזבחת מבקרך ומצאנך כאשר צויתיך והנה הדבר למי שמכיר ויודע לטהור ולברר ולפדות מצות עשה עליו, א"ל ר' ולמה נאמר מבקרך וא"ת ולא כל בקרך והלא מלתא דמסתבר הוא שבודאי לא צוה הקב"ה שכל אחד יעקור כל המין בקר וצאן מביתו חלילה, א"ל בני העבודה כי כאשר ימחול השם בשור ובצאן כי תם עונו אז קב"ה נותן בלב הגוי ומביאו ומוכרו לישראל, כן הדבר בצאן ובקר של ישראל כאשר העביר חטאו ועוונו ממנו קב"ה מחזיק לבו של הישראל שישחטנו ומזמינו בידו ואומר לו אותו הזדמנתי לך והוא כמוך ברור לו מיתה יפה, ע"כ לא אמר מבקר ומצאן להודיעך שהוא אדם כמוך ואין הדבר מבקרך ולא מהגזל כי הרבה פעמים הוזהרו מהגזל כיוצא בו אדם כי יקריב מכם ממש.

וחיה לא כתיב בה שחיטה ויליף מבקר וצאן, הוא שנאמר אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל וזו מדה הרי זה בא ללמד ונמצא למד אכילת טמא וטהור מה בקר וצאן פסולי המוקדשין טעונין שחיטה אף צבי ואיל טעונין שחיטה, א"ל ר' איפכא מסתברא כי לא נסמכו רק לומר כשם שצבי ואיל אע"ג ששניהם מין חיה אסור להרביץ כך שור פסולי המוקדשין עם שור של חולין אסורים, וא"ת תרי איל וצבי כתיב אצטריכו לומר לך הנהגה בהן אסור בצבי ואיל כן בשור פסולי המוקדשין עם שור חולין אסורין בהנהגה, אל"ב אכילה כתיב בהו אך כאשר יאכל ואכילה אינו מורה בדברים אלו.

אל"ר א"כ קרא תרי מילי הוי כאשר יאכל את הצבי ואת האיל עם חלבו כן פסולי המוקדשין, ושמא תאמר בטהרה נאכלין ת"ל הטמא והטהור יחדיו יאכלנו ואין כאן, ונמצא למד לרמז על שחיטה לחיה, הראיה שגם פסולי המוקדשין אינן נקרבין כחיה שלא תאמר הואיל ותחילתם ראוים להקרבה יהיה חלבן אסור קמ"ל כיון דאית דנפסלין מבטן אמם דינם כחיה לענין חלבם, וא"כ שחיטה בחיה ליכא וגם קרא צועק וזבחת מבקרך ומצאנך ואי אמרת דחיה צריכה שחיטה הוה ליה למימר וזבחת מבהמתך וחיה בכלל בהמה השתא דכתיב מבקרך בקר ולא חיה, מי לא אמר רבא אלו נאמר קרבן לה' בהמה הייתי אומר חיה בכלל בהמה השתא דכתיב בקר וצאן בקר וצאן אין חיה לא ה"נ ל"ש, ותו אי בא ללמד ונמצא למד לטומאה ושחיטה א"כ יכתוב או איל או צבי וכ"ת חד לשחיטה וחד להרבעה ולא די באחד שאחד אינו מורה הרבעה אם לא שיהיו איל וצבי, ותו בכ"מ אך מיעוט והכא מאי מיעוט מי לא נאמר מיעט פסולי המוקדשין משחיטה ודינם כחיה ויצאו מכללם, שאין נקרבין כחיה הלא תראה דשחיטה גבייהו לא כתיב רק בבשר תאוה, הלא ראית ר' פסולי המוקדשין גונב לב החיות אומר להלוות שחיטה לחיה והוא אין בכיסו מאומה ועד שיבקשו לחיה שחיטה יבקשו לפסולי המוקדשין מה תאמר קודם שנפסל היה בן שחיטה וא"כ מי פטרו אימא קודם שנפסל היה ראוי להקרבה, וא"כ מי פסלו אלא מום פסלו מהקרבה ה"נ מום פטרו משחיטה, העבודה ר' אלולי השורש קראי מכחישי חד לחבירו וחז"ל תקנו פשטים והם נהרסים כי במקום דאיכא תרי קראי הפוטרים כמו ללמד ונמצא למד לא אמרינן כי מאחר שכתוב בקר וצאן ונראה משמעותו ולא חיה גם כתיב כי יצוד ציד חיה ושפך את דמו משמע בכל שפיכה אפי' בלא שחיטה.

אל"ב שמע החיות והבהמות מאי הווי עלייהו החיות אית בהו נקיות הרבה ויש מלאך ממונה עליהם ושמו חיה כן לחיות רעות מלאכים סי' (שמו) רעה כן לעופות מלאכם שמו עוף ועוף השמים יוליך את הקול ובאמת כי המלאכים שורות שורות ומדריגות מדריגות והם טסים ומשבחים ומקדשים סמוך לכסא, מהם למטה מאלו הבאים בעולם השפל ופושטים צורה ולובשים צורה ונראים כבני אדם אוכלים ושותים או עומדים במקומם ומקריבים לשם קרבנות ואוהבים הגדולה והממשלה כענין המחנות הנלחמות עם כנ"י מלכות דוד, קב"ה מורידם כחיות השדה מהם טורפים מהם נהרגים הריגת חץ וסייף ומהם נאכלים לגוים ולערלים ולכלבים, מהם שורים חיים וקב"ה מדקדק בהם כחוט השערה ומי שהעביר עוונו ממנו כי כולם תחת המזבח, ודע שהחוטא בדבור ובמעשה הולך בחיות השדה והחוטא במעשה ולא בדיבור בדיבור ולא במעשה הולך בעופות השמים אלא תורים ובני יונה שם צדיקים שוכנים ועליהם נאמר ריח ניחוח, ומה מאוד היה חכם גדול מלאך מנוח שאמר אם תעלה עולה לה' תעלנה, ועל שהמלאכים כחות נעלמים העלים הקב"ה שחיטתן בתורה ופסולי המוקדשין לעולם בשחיטה כי לא עלו בשום מעלה ממה שהיו כי אדרבה ירדו ממה שהיו עולים במזבח, וא"כ צריכין שחיטה בוודאי כי חטאו גם אלו בדבור ובמעשה ואל אמונה ואין עול והכל יוצא מלפניו בדין ובצדק, וא"כ בהמה וחיה בשחיטת שני סימנים הוא שאמר מלמד שנצטווה משה על רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה וקראי אסמכתא נינהו, וקרוב הדבר אמרו שעוף אינו צריך שחיטה כלל עד דתני בר קפרא כתיב זאת תורת הבהמה והעוף והחיה הרומשת במים ואמר להקיש לחיה בב' סימנים אי אפשר דאיתקש לדגים ולפוטרו בלא כלום אי אפשר דאיתקש לבהמה הא כיצד הכשרו בסימן אחד, אל"ר ואיך שכח היקשות התורה דכתיב ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף מה דגים אינם צריכים שחיטה אף עוף אינו צריך שחיטה.

ועוד לגבי שליו כתיב וישטחו להם שטוח ולא פירוש להם שחיטה כלל.

ועוד כתיב כי יצוד ציד חיה או עוף ושפך ולא פירש באיזה שפיכה, וכ"ת זאת תורת הבהמה למאי איצטריך להוראה אם תבוא להורות, זאת תורת ההוראה כאשר כתבתי והורית לך מי לא אמר ר' אבין בשם ר' שמואל רגלוהי דתרנגול דמיין וחרצוהו (לחרצוהו) לנונא, ותו כל היכי דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן ה"נ נקיש העוף לבהמה ויצטרך ב' סימנים בשחיטה, מי לא איכא לגבי היקשות חמץ ומצה לקולא לפטור הנשים מאכילת מצה וחמץ וחומרא לחייב הנשים באכילת מצה ואמר קרא כי כל אוכל וכו' להקיש לחומרא, והוי בנין אב לכולם דלחומרא מקשינן אלא ע"כ הוא דהאי היקשא מילי ודברם הוא דעוף אינו צריך שחיטה וצדקו דברי האומר העוף אינו צריך שחיטה.

אל"ב כתיב וידבר על בהמה והעוף וכי אפשר לדבר על הבהמה והעוף אלא אמר מפני מה בהמה ניתרת בשני סימנים ועוף בסימן אחר והשיב על שבהמה נבראת מהיבשה שנאמר ותוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש וחיתו ארץ, והבן בני מה כתיב ועוף יעופף ומלאכים נמצאים שם הנקראים עופות כענין ובשתים יעופף, ובעבור שחטאם קל או בדיבור או במעשה א"כ דינם בסימן אחד, ובאמת צריכים לקבל ענשם בעיקר חיותם שהם ב' סימנים אלא שאין הדבר בחיוב וע"כ העלים שחיטתן יותר משחיטתו של חיה דהאי קליל במעלה: